

Citace záznamu

Ondřej Jakubec, Lucía Krajčirová, Jana Waisserová, Státní zámek Kratochvíle, horní sál ("Hořejší sál"), *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/944>, vyhledáno 7. 6. 2023.

Státní zámek Kratochvíle, horní sál ("Hořejší sál")

Číslo záznamu: 944

Bližší určení díla: dekorativní štuková výzdoba, dekorace krbu

Památkově chráněno, č. úskp: 42162/3-3707

Umístění: klenba, vstupní sál v 1. patře vily

Datace: 1589-1590

Kratochvíle, zámek, Horní sál (Ester Havlová, 2021)

Anotace

Štukové dekorace rožmberské vily Kratochvíle, vzniklé kolem roku 1590, představují jedinečný doklad komplexní interiérové dekorace pozdně renesančního příležitostného sídla. Odrážejí nejen vysoký umělecký standard, propojení s architekturou i dalšími uměleckými druhy, zvl. malbami, ale především vyjadřují vysoké nároky stavebníka – Viléma z Rožmberka, nejvyššího purkrabího Českého království (†1592). Štukové dekorace signoval Antonio Melana ze severoitalského Arogna (†1594?). Částečně polychromované a zlacené dekorace prošly komplexním restaurováním v letech 2006–2009.

Abstract

The stucco decorations of the Rosenbergs' villa Kratochvíle, created around 1590, represent a unique example of the complex interior decoration of a late Renaissance country house. They not only reflect the high artistic standard, the connection with architecture and other art forms, especially paintings, but above all they express the high demands of the builder - Vilém of Rosenberg, the highest purgrave of the Bohemian Kingdom (†1592). The stucco decorations were signed by Antonio Melana from Arogno in northern Italy (†1594?). The partially polychrome and gilded decorations were restored in 2006-2009.

Kraj Jihočeský kraj	Okres Prachatice (okres)	Obec Netolice	Katastr Netolice
Ulice, čp. / č. o. Petrův Dvůr 5		GPS 49.0589399998391, 14.168272760611549	

Technika štuky	Materiálová skladba	Povrchové úpravy	Původnost
<p>Modelovaný, vytlačovaný (otiskovaný) štuk s monochromní povrchovou úpravou (tenkým bílým nátěrem), na křbovém nástavci je bílý štuk inkrustován červeným cihlovým štukem (rožmberské růže a šikmé pruhy rožmberského erbu). Na žebrových dekorech je velké množství primárních trhlin způsobených technologickou chybou při výrobě otiskování a vytlačování dekorů.</p>	<p>Základ tvoří hrubší jádro z vápenné malty s tmavším okrovým zabarvením a nižším obsahem vápna. Modelační čistě vápenný štuk (intonaco) má bělavý až našedlý tón. Pojivem jádrové i intonacové hmoty je čistě nedolomitizované vápno, původem z krystalického vápence. V jádrové omítkě s říčním pískem se nachází, kromě velmi malých úlomků dřeva, uhlí a cihly, také jílové minerály a železné okuje. Ve hmotě vápna se nacházejí poměrně velké pojivové částice (2–5 mm) a nedopaly v podobě krystalického vápence. Převládající složkou plniva jsou kalcitová zrna, tedy různé druhy drčených mramorů a vápenců, a to jak čistých, tak dolomitických. Plnivo je extrémně jemné, tříděné do velikosti zrn do 1 mm a s velkým podílem prachových částic (kolem 0,05 mm) a jemnou frakcí železných okují. Červený nebo spíše růžový štuk je plněný jemnozrnnou drčenou cihlou či červenou hlinkou a na rozdíl od bílých částí obsahuje též zrna říčního písku. Vysokou pevnost způsobuje kromě výpalu z mramoru také vysoký podíl pojivové složky. V jádrové omítkě se pohybuje v poměru 1 : 2 (pojivo : plnivo), v bílé štukové hmotě je poměr až 1 : 1.</p>	<p>bez úprav (stávající stav) Štuk je bez polychromie a zlacení, nebyly nalezeny žádné známky barevných povrchových úprav na bílých částech, tenký bílý nátěr může pocházet ze zatažení povrchu štuky vodou či vápenným mlékem. Červená barevnost cihlového štuky je podpořena monochromní vrstvičkou pigmentu minia.</p>	<p>Původní stav s druhotnými zásahy</p>

Uměleckohistorický popis

Velký horní sál plnil společenskou a reprezentační funkci, s níž systémem dvorské "dramaturgie" navazoval na sousední Zlatý sál. Umělecká výzdoba měla být původně bohatá a i zde se měla opírat o kombinaci nástěnných maleb a štuků. O tom svědčí smlouva z malířem Georgem Widmanem z roku 1589 na „*výjevy poetické a mythologické*“, za něž žádal 800 tolarů. Z tohoto úmyslu nepochybně sešlo, neboť restaurátorské průzkumy malby v klenbových polích neprokázaly. Široce rozepjatá valená klenba je členěna síťovým systémem štukových žeber (lišť), jež vymezují v podobě pásu patu klenby a vycházejí z hran klenbových výsečí, aby se protly ve středu klenby. Lišty jsou zdobené řetězcem rožmberských rozet a svorníky jsou akcentovány motivem pitoreskních obličejů - maskaronů - hybridně směřujících figurální a vegetabilní prvky. Dominantním prvkem sálu je mohutný žulový křb s volutovými křídly, nesoucí v nástavci erb Viléma z Rožmberka a jeho manželky s devízou *Festina lente*. V návaznosti na křb ve Vstupním sále pracovali štukatři s inkrustací cihlovým štukem pro heraldické znaky, rožmberské růže a šikmé pruhy rožmberského erbu. Štuk zde není polychromován, při průzkumech nebyly nalezeny ani žádné fragmenty zlacení.

Historické zásahy / opravy

1764: pravděpodobná záchranná sanace statických trhlin (nedoloženo, ale tento sál byl nejvíce staticky poškozený a záznam zmiňuje 4 místnosti v prvním patře)

1844: zmínky o sanaci (transferu) odlupujících se dekorů v tomto "hořejším sále", záznam zmiňuje, složení dekorů "na hromadu", není však jasné, zda ohrožené části byly nalepeny zpět

1958–1959: restaurování zahrnovalo očištění štuků, stabilizaci statických trhlin, injektaže a doplnění všech chybějících částí vápenným štukem (Vladislav Turský, Karel Čermák, Miroslav Kolář)

2006–2009: projekt "Renesance renesance" – restaurování všech interiérů vily (Jan Brabec, Kateřina Krhánková, Jana Waisserová, Martin Zmeškal, ad.)

Literatura

Václav Bůžek – Ondřej Jakubec, *Kratochvíle posledních Rožmberků*, Praha 2012.

Milena Hajná, *Zámek Kratochvíle*, České Budějovice 2011.

Ondřej Jakubec, Kratochvíle, in: Michal Konečný (ed.), *Na věčnou paměť, pro slávu a vážnost. Renesanční aristokratická sídla v Čechách a na Moravě ve správě Národního památkového ústavu*, Kroměříž 2017, s. 307–331.

Ondřej Jakubec, The Villa Kratochvíle in Bohemia. Imagery, Senses and Meaning in Vilém of Rožmberk's Aristocratic Hunting Lodge, in: Barbara Arciszewska (ed.), *The Early Modern Villa. Senses and Perceptions versus Materiality*, Warsaw 2017, s. 155–170.

Petr Kindlmann, Nové nalezené předlohy ke štukům a nástěnných malbám vily Kratochvíle, *Památky jižních Čech* 4, 2013, s. 63–80.

Jarmila Krčálová, *Renesanční stavby Baldassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha 1986, s. 30–39.

Jana Zapletalová, Štukatér Antonio Melana a migrace umělců z Arogna, *Zprávy památkové péče* 80, 2020, č. 3–4, s. 271–281.

Autoři záznamu

Ondřej Jakubec, Lucía Krajčířová, Jana Waisserová

Datum poslední změny

15.5.2023

Fotodokumentace současného stavu

Kratochvíle, zámek, Horní sál (Jana Waissarová, 2022)

Kratochvíle, zámek, Horní sál, detail krbu (Jana Waissarová, 2022)

Kratochvíle, zámek, Horní sál, detail krbu (Jana Waissarová, 2022)

Kratochvíle, zámek, Horní sál, detail (Jana Waissarová, 2022)

Kratochvíle, zámek, Horní sál, detail (Jana Waissarová, 2022)